

LEGISLATIVE PROTECTION OF BIRDS OF PREY AND STRENGTHENING THE FIGHT AGAINST THEIR ILLEGAL TRAFFIC IN KAZAKHSTAN

Sklyarenko S.L. (Association for the Conservation of Biodiversity of Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan)

Contact:
Sergey Sklyarenko
sergey.sklyarenko@
acbk.kz

Recommended citation: Sklyarenko S.L. Legislative Protection of Birds of Prey and Strengthening the Fight Against Their Illegal Traffic in Kazakhstan. – *Raptors Conservation*. 2023. S2: 186–190. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-186-190 URL: <http://rrrcn.ru/en/archives/35008>

The fauna of birds of prey in Kazakhstan includes 40 species, 15 species are included in the “List of rare and endangered species of animals” (Red Book of the Republic of Kazakhstan). According to the Law “On the Protection, Reproduction and Use of Wildlife” (Article 15), the taking of individuals of rare and endangered species from nature is allowed in exceptional cases by decision of the Government of the Republic of Kazakhstan, for: 1) breeding in specially created conditions for scientific, reproduction, commercial purposes, as well as for subsequent release into the environment; 2) development of national hunting; 3) scientific research; 4) selection. At least in the last 10 years, no permits have been issued for the for the rare birds of prey species to be taken from nature.

None of the species of birds of prey is included in either the “List of valuable species of animals that are objects of hunting and fishing”, or the “List of animal species, the number of which is subject to regulation...”, that is, permits for their production are not issued on a regular basis. Under Kazakh law, taking birds of prey (as well as other animals) without a permit is illegal and punishable either under the Code of Administrative Offenses (AC) or the Criminal Code (CC).

In the case of the “Red Books”, Article 339 of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan punishes “Illegal procurement, acquisition, storage, sale, import, export, transfer, transportation, or destruction of rare and endangered species of plants or animals, their parts or derivatives, including species, the treatment of which is regulated by international treaties of the Republic of Kazakhstan, as well as plants or animals on which a ban on the use, their parts or derivatives has been introduced, as well as the destruction of their habitats....». Punishment, depending on the damage, the presence of a criminal

group, etc., generally ranges from a fine of up to three thousand MCI (minimum calculated indicators; for 2023, 1 MCI = 3,450 tenge, or about 7.5 US dollars) to 12 years in prison. For “ordinary” species, Art. 337 “Illegal hunting”, which includes only illegal obtaining or destruction, with punishment options from a fine of up to three thousand MCI to imprisonment for up to 10 years. Without signs of a criminally punishable act, Art. 382 of the AC “Violation of the requirements for the use of wildlife and hunting rules”, according to which they can either be limited to a warning, or impose (on individuals) a fine of up to 70 MCI, or deprive the right to hunt for up to 2 years.

In any case, in addition the damages shall be recovered, as determined by the document “Amounts of compensation for damage caused by violation of the legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of protection, reproduction and use of wildlife”. The range of rates of claims by species is from 5 to 700 MCI. The current rates for 2023 are not always logical and justified and need to be improved.

The keeping of birds of prey in captivity (except for those temporarily imported for up to 3 months) is regulated by the “Rules for keeping records and registration of birds of prey used in hunting”, which provide for their mandatory registration and tagging with the issuance of a “bird of prey passport”. Passports are issued by the Republican Association of Public Associations of Hunters and Hunting Entities; the process of legalization of birds is not sufficiently controlled, there is no centralized database even for rare species.

Illegal hunting can be divided into: 1) non-commercial capture for national hunting within the country, including the keeping of birds for photographing with tourists, etc.; 2) shooting for fun and for stuffed animals; 3) commercial capture and ex-

port, primarily to Arab countries, including transit (for example, Gyrfalcons *Falco rusticolus* from Russia).

For national hunting, Golden Eagles (*Aquila chrysaetos*) are mainly used (Red Data Book), for which no permits have been issued for at least the last 30 years. The legalization of birds on hand took place in 2004; cases of using birds from breeding centers are rare. At all festivals etc. at least half of the eagles are 1–3 years old, it means withdrawal from nature weakly covered by “passports”. If we follow the letter of the law, then not only the commercial use of Golden Eagles, but also the Kazakh national hunting with birds of prey will be practically destroyed. It is necessary to create an opportunity to legally obtain Golden Eagles for hunting (about 10 birds per year), and then start implementing the law.

For other types of illegal taking, only sufficient awareness of the regulatory authorities is required, the need for which is closely related to the implementation of the provisions of CITES – the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora.

All birds of prey are included in the CITES Appendices, so their import and export from the country is regulated by

a package of relevant regulations. At the same time, with the exception of the above-mentioned “Rules for accounting and registration...”, not a single regulatory document for direct use of any interested department has a clear requirement for birds to have non-removable rings (tags). This requirement exists only in the Environmental Code (Article 259), which is not used in direct work at the border. For the effective application of CITES provisions, it is necessary to coordinate the activities of the relevant departments and inform them (training, manuals, etc.) with regular staff development, refine the regulatory framework, ensure the examination of CITES objects and the maintenance of seized live animals.

Since 2014, ACBK, with the support of various donors, the Administrative and Scientific CITES authorities in the Republic of Kazakhstan, has been implementing projects to assist government agencies in curbing illegal traffic in wildlife, including training sniffer dogs (including searching for falcons), training seminars for representatives of customs, border service, police (in total, about 90 people were trained). A manual on the application of CITES in the Republic of Kazakhstan has been developed.

ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ ОХРАНА ХИЩНЫХ ПТИЦ И УСИЛЕНИЕ БОРЬБЫ С НЕЛЕГАЛЬНОЙ ТОРГОВЛЕЙ ИМИ В КАЗАХСТАНЕ

Склярченко С.Л. (Казахстанская ассоциация сохранения биоразнообразия, Алматы, Казахстан)

Контакт:
Сергей Склярченко
sergey.sklyarenko@
acbk.kz

Рекомендуемая цитата: Склярченко С.Л. Законодательная охрана хищных птиц и усиление борьбы с нелегальной торговлей ими в Казахстане. – ПERNАТЫЕ ХИЩНИКИ И ИХ ОХРАНА. 2023. Спецвып. 2. С. 186–190. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-186-190 URL: <http://rrrcn.ru/ru/archives/35008>

Фауна хищных птиц Казахстана насчитывает 40 видов, в «Перечень редких и находящихся под угрозой исчезновения видов животных» (Красную книгу РК) включено 15 видов. Согласно Закону «Об охране, воспроизводстве и использовании животного мира» (ст. 15), изъятие из природы особей редких и находящихся под угрозой исчезновения видов допускается в исключительных случаях по решению Правительства РК, для: 1) разведения в специально созданных усло-

виях в научных, воспроизводственных, коммерческих целях, а также для последующего выпуска в среду обитания; 2) развития национальных видов охоты; 3) научных исследований; 4) селекции. В последние по меньшей мере 10 лет разрешений на изъятие редких видов хищных птиц из природы не выдавалось.

Ни один из видов хищных птиц не включён в «Перечень редких и находящихся под угрозой исчезновения видов животных, численность которых

подлежит регулированию...», то есть разрешений на их добывание в регулярном порядке не выдаётся. Согласно казахстанскому законодательству, добывание хищных птиц (как и других животных) без разрешения незаконно и наказывается либо по кодексу «Об административных правонарушениях» (АК), либо по Уголовному кодексу (УК).

В случае «краснокнижников», по статье 339 УК РК наказываются «Незаконные добывание, приобретение, хранение, сбыт, ввоз, вывоз, пересылка, перевозка или уничтожение редких и находящихся под угрозой исчезновения видов растений или животных, их частей или дериватов, в том числе видов, обращение с которыми регулируется международными договорами Республики Казахстан, а также растений или животных, на которых введён запрет на пользование, их части или дериваты, а равно уничтожение мест их обитания...». Наказание, в зависимости от ущерба, наличия преступной группы и т.п., колеблется в общем от штрафа размером до трёх тысяч МРП (минимальных расчетных показателей; на 2023 г. 1 МРП = 3450 тенге, или около 7,5 долларов США) до 12 лет лишения свободы. Для «обычных» видов работает ст. 337 «Незаконная охота», включающая только незаконное добывание или уничтожение, с вариантами наказаний от штрафа до трёх тысяч МРП до лишения свободы до 10 лет.

Без признаков уголовно наказуемого деяния применяется ст. 382 АК «Нарушение требований пользования животным миром и правил охоты», по которой могут либо ограничиться предупреждением, либо наложить (на физлиц) штраф до 70 МРП, либо лишить права охоты на срок до 2 лет.

В любом случае, дополнительно взыскивается ущерб, определённый документом «Размеры возмещения вреда, причинённого нарушением законодательства Республики Казахстан в области охраны, воспроизводства и использования животного мира». Разброс ставок исков по видам – от 5 до 700 МРП. Действующие на 2023 г. ставки не всегда логичны и обоснованы и нуждаются в доработке.

Содержание ловчих хищных птиц в неволе (кроме временно ввезённых на срок до 3 месяцев) регулируют «Правила ведения учёта и регистрации ловчих хищных птиц, используемых на охоте»,

предусматривающие их обязательную регистрацию и мечение с оформлением «паспорта ловчей птицы». Паспорта выдает республиканская ассоциация общественных объединений охотников и субъектов охотничьего хозяйства; процесс легализации птиц контролируется недостаточно, централизованной базы данных даже по редким видам нет.

Нелегальную добычу можно разделить на: 1) некоммерческий отлов для национальной охоты внутри страны, включая содержание птиц для фотографирования с туристами и т.п.; 2) отстрел для забавы и на чучела; 3) коммерческий отлов и вывоз, прежде всего в арабские страны, включая транзит (например, кречетов *Falco rusticolus* из России).

Для национальной охоты используются в основном беркуты (*Aquila chrysaetos*) (Красная книга), разрешения на отлов которых не выдавались по крайней мере в последние 30 лет. Легализация имеющихся на руках птиц прошла в 2004 г.; случаи использования птиц из питомников единичны. На всех фестивалях и т.п. не менее половины составляют 1–3 летние птицы, то есть идёт слабо прикрытое «паспортами» изъятие из природы. Если следовать букве закона, то будут практически уничтожены не только коммерческое использование беркутов, но и казахская национальная охота с ловчими птицами. Необходимо создать возможность легального получения беркутов для охоты (около 10 птиц в год), а затем начать исполнять закон.

По другим типам нелегального изъятия требуется только достаточная осведомленность контролирующих органов, необходимость которой тесно связана с выполнением положений СИТЕС – Конвенции о международной торговле видами дикой фауны и флоры, находящимися под угрозой исчезновения.

Все хищные птицы включены в Приложения СИТЕС, поэтому их ввоз и вывоз из страны регулируется пакетом соответствующих нормативных актов. При этом, за исключением названных выше «Правил учёта и регистрации...», ни в одном нормативном документе прямого использования ни у одного заинтересованного ведомства нет ясного требования наличия у птиц несъёмных колец (меток). Это требование имеется лишь в Экологическом Кодексе (ст. 259), который не используется в непосредственной работе на границе.

Для эффективного применения положений СИТЕС необходимы: координация деятельности соответствующих ведомств и их информирование (обучение, пособия и т.п.) с регулярным повышением квалификации сотрудников, доработка нормативной базы, обеспечение экспертизы объектов СИТЕС и содержания изъятых живых животных.

С 2014 года АСБК при поддержке различных доноров, Административ-

ного и Научного органов СИТЕС в РК реализует проекты по содействию государственным органам в пресечении нелегального траффика объектов животного мира, включая обучение служебно-розыскных собак (в том числе на поиск соколов), семинары-тренинги для представителей таможни, пограничной службы, полиции (всего обучено около 90 человек). Разработано пособие по применению СИТЕС в РК.

ҚАЗАҚСТАНДА ЖЫРТҚЫШ ҚҰСТАРДЫ ЗАҢНАМАЛЫҚ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЗАҢСЫЗ САУДАСЫНА ҚАРСЫ КҮРЕСТІ КҮШЕЙТУ

Скляренко С.Л. (Биоалуантүрлілікті сақтаудың қазақстандық қауымдастығы, Алматы, Қазақстан)

Контакт:

Сергей Скляренко
sergey.sklyarenko@
acbk.kz

Ұсынылатын дәйексөз: Скляренко С.Л. Қазақстанда жыртқыш құстарды заңнамалық қорғау және олардың заңсыз саудасына қарсы күресті күшейту. – Канатты жыртқыштар және оларды қорғау. 2023. Спецвып. 2. С. 186–190. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-186-190 URL: <http://rrcn.ru/ru/archives/35008>

Қазақстанның жыртқыш құстар фаунасының 40 түрі бар, «Сирек кездесетін және құрып кету қаупі төнген жануарлар түрлерінің тізбесіне» (ҚР Қызыл кітабы) 15 түрі енгізілген. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Заңға (15-бап) сәйкес сирек кездесетін және Құрып кету қаупі төнген түрлердің дараларын табиғаттан алып қоюға ерекше жағдайларда ҚР Үкіметінің шешімі бойынша: 1) ғылыми, өсімдік, коммерциялық мақсатта, сондай-ақ кейіннен қоршаған ортаға шығару үшін арнайы жасалған жағдайларда өсіру; 2) ұлттық аншылық түрлерін дамыту; 3) ғылыми зерттеулер; 4) селекция. Соңғы кем дегенде 10 жылда жыртқыш құстардың сирек түрлерін табиғаттан алуға рұқсат берілмеді. Жыртқыш құстардың бірде-бір түрі «Ан және балық аулау нысандары болып табылатын жануарлардың бағалы түрлерінің тізбесіне» де, «Саны реттелуге жататын жануарлар түрлерінің тізбесі» де енгізілмейді, яғни оларды аулауға тұрақты тәртіппен рұқсат берілмейді. Қазақстан заңнамасына сәйкес, жыртқыш құстарды (басқа жануарлар сияқты) рұқсатсыз аулау заңсыз және «әкімшілік құқық бұзушылық туралы» кодекс (ЭҚ) немесе қылмыстық кодекс (ҚК) бойынша жазаланады.

ҚР ҚК «Қызыл кітапшылар» жағдайында 339-бабы бойынша «Өсімдіктердің немесе жануарлардың сирек кездесетін және құрып кету қаупі төнген түрлерін, олардың бөліктерін немесе дериваттарын, оның ішінде олардың айналымы Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарымен реттелетін түрлерін, сондай-ақ пайдалануға тыйым салынған өсімдіктерді немесе жануарларды, олардың бөліктерін немесе дериваттарын заңсыз қолға түсіру, иемдену, сақтау, өткізу, әкелу, әкету, жөнелту, тасымалдау немесе жою, сол сияқты олардың мекендейтін жерлерін жою...» жазаланады. Зиянға, қылмыстық топтың болуына және т.б. байланысты жаза жалпы көлемінде 8 мың АЕК-ке дейінгі айыппұлдан (ен төменгі есептік көрсеткіштер; 2023 жылға 1 АЕК = 3450 тенге немесе шамамен 7,5 АҚШ доллары) 12 жылға дейін бас бостандығынан айыруға дейін ауытқиды. 337 «заңсыз ан аулау», оның ішінде тек заңсыз өндіру немесе жою, айыппұлдан 8 мың АЕК-ке дейін 10 жылға дейін бас бостандығынан айыруға дейін жазалау нұсқалары бар.

Қылмыстық жазаланатын іс-әрекет белгілерінсіз «жануарлар дүниесін пайдалану талаптарын және ан аулау ережелерін бұзу» ЭҚ-нің 382-бабы қолданылады, ол бойынша не ескертумен шектелуі, не (Жеке түлғаларға) 70 АЕК-

Golden Eagle
(*Aquila chrysaetos*).
Photo by I. Karyakin.

Буркут
(*Aquila chrysaetos*).
Фото И. Карякина.

Бүркіт
(*Aquila chrysaetos*).
И. Карякинның фото-
сы.

ке дейін айыпшыл салуы не 2 жылға дейінгі мерзімге ан аулау құқығынан айыруы мүмкін.

Кез келген жағдайда «Қазақстан Республикасының жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану саласындағы заңнамасын бұзудан келтірілген зиянды өтеу мөлшері» құжатында айқындалған заңал қосымша өндіріледі. Түрлері бойынша талап қою мөлшерлемелерінің таралуы – 5-тен 700 АЕК-ке дейін. 2023 жылға арналған ставкалар әрдайым қисынды және негізделген емес және оларды нақтылау қажет.

Ан аулайтын жыртқыш құстарды тұтқында ұстау (3 айға дейінгі мерзімге уақытша әкелінгендерден басқа) «ан аулауда пайдаланылатын ан аулайтын жыртқыш құстарды есепке алу және тіркеу қағидаларын» реттейді, оларды міндетті тіркеуді және «ан аулайтын құс паспортын» ресімдей отырып танбалауды көздейді. Паспортты аншылар мен аншылық шаруашылығы субъектілерінің қоғамдық бірлестіктерінің республикалық қауымдастығы береді; құстарды заңдастыру процесі жеткіліксіз бақыланады, тіпті сирек кездесетін түрлер бойынша да орталықтандырылған мәліметтер базасы жоқ.

Зансыз олжаны мыналарға бөлуге болады: 1) туристермен суретке түсу үшін құстарды ұстауды қоса алғанда, ұлттық ан аулау үшін коммерциялық емес аулау және т.б.; 2) ермек үшін және тұлпыштарды ату; 3) коммерциялық аулау және алып кету, ең алдымен араб елдеріне, соның ішінде транзитке (мысалы, Ресейден ақсұнқарлар *Falco rusticolus*).

Ұлттық ан аулауға негізінен бүркіттер (*Aquila chrysaetos*) (Қызыл кітап) қолданылады, оларды аулауға рұқсат кем де-

генде соңғы 30 жылда берілмеген. Қолда бар құстарды заңдастыру 2004 жылы өтті; тәлімбақтардан құстарды пайдалану жағдайлары жалғыз. Барлық фестивальдарда және т.б. кем дегенде жартысы 1-3 жастағы құстар, яғни «төлқұжаттармен» нашар жабылған табиғаттан алып қою бар. Егер сіз заңның эрпін ұстанатын болсаңыз, онда бүркіттерді коммерциялық пайдалану ғана емес, сонымен бірге қазақтың ұлттық ан аулайтын құстары да жойылады. Ан аулау үшін бүркіттерді заңды түрде алу мүмкіндігін жасау керек (жылына шамамен 10 құс), содан кейін заңды орындауды бастау қажет.

Зансыз алып қоюдың басқа түрлері бойынша бақылаушы органдардың жеткілікті хабардарлығы ғана талап етіледі, оның қажеттілігі жойылып кету қаупі төнген жабайы фауна мен флора түрлерінің халықаралық саудасы туралы СИТЕС – Конвенцияның ережелерін орындаумен тығыз байланысты.

Барлық жыртқыш құстар СИТЕС қосымшаларына енгізілген, сондықтан оларды елден әкелу және шығару тиісті ережелер пакетімен реттеледі. Бұл ретте, жоғарыда аталған «Есепке алу және тіркеу қағидаларын» қоспағанда, бірде-бір тікелей пайдаланудың нормативтік құжатында бірде-бір мүдделі ведомствода құстарда алынбайтын сақиналардың (белгілердің) болуының нақты талабы жоқ. Бұл талап тек Экологиялық кодексте (259-бап) кездеседі, ол шекарада тікелей жұмыс істеуде қолданылмайды.

СИТЕС ережелерін тиімді қолдану үшін: тиісті ведомстволардың қызметін үйлестіру және қызметкерлердің біліктілігін үнемі арттыра отырып, оларды ақпараттандыру (оқыту, жәрдемақылар және т.б.), нормативтік базаны пысықтау, СИТЕС объектілеріне сараптама жасауды және алынған тірі жануарларды ұстауды қамтамасыз ету қажет.

2014 жылдан бастап АСБК ҚР-дағы әртүрлі донорлардың, СИТЕС әкімшілік және ғылыми органдарының қолдауымен мемлекеттік органдарға қызметтік-ізвестіру иттерін оқытуды (оның ішінде сұнқарларды іздеуге), кеден, шекара қызметі, полиция өкілдеріне арналған семинар-тренингтерді (барлығы шамамен оқытылды) қоса алғанда, жануарлар дүниесі объектілерінің зансыз трафигінің жолын кесуге жәрдемдесу жөніндегі жобаларды іске асырады 90 адам). ҚР-да СИТЕС қолдану бойынша нұсқаулық әзірленді.